

Økonomiske forhold rundt fosterbarnet

• Av Astrid Haram,
advokat Advokatforum

SNår et barn plasseres i fosterhjem etter en omsorgsovertakelse, går omsorgen over på barneverntjenesten. Fosterforeldrene har ansvar for å utøve den daglige omsorgen for barnet på vegne av barneverntjenesten. Etter en omsorgsovertakelse beholder likevel barnets biologiske foreldre som hovedregel foreldreansvaret for barnet. Foreldreansvaret innebærer også vergeansvaret for barnet. Dersom både biologisk mor og far har foreldreansvaret, er de begge verger, og må utøve vergeansvaret sammen. Vergeansvaret innebærer blant annet ansvar for å ivareta barnets økonomiske forhold, og for å inngå bindende avtaler på vegne av barnet. Dette gjelder også der vergen ikke lenger bor sammen med barnet fordi barnevernet har overtatt omsorgen for barnet og plassert barnet i fosterhjem.

Det har nylig kommet ny vergemålslov; den trådte i kraft 1. juli 2013, og innebærer noen endringer og avklaringer når det gjelder vergeansvaret. Det var tidligere overformynderriet som hadde ansvaret for verger, men dette ansvaret er nå overført til fylkesmannen.

Vergens ansvar for barnets økonomiske forhold

For barn under 15 år, har vergen full råderett over alle barnets midler.

For barn som har fylt 15 år gjelder noen særregler. Barnet kan da selv inngå bindende arbeidsavtale, for eksempel om sommerjobb, og selv bestemme over penger han eller hun har

tjent ved eget arbeid eller har fått i gave eller på annen måte.

For barn under 15 år må vergen samtykke til inngåelse av arbeidsavtaler, og det er også vergen som kan bestemme hvordan barnets penger skal brukes.

Det følger av FNs barnekonvensjon og også flere lovbestemmelser, herunder barneloven, at barnet skal få en stadig større selvbestemmelsesrett jo eldre det blir, slik at vergen må høre på barnet og tillegge barnets mening stadig større vekt. Men dersom det kommer på spissen, er det vergen som bestemmer.

Søknad om lån og offentlige ytelser til barnet

Barn under 18 år kan ikke på egen hånd inngå bindende avtaler eller stifte gjeld, og ved søknad om studielån, må vergen samtykke. Det følger av vergemålsloven § 40 at vergen råder over lånet, og også over stipend fra statens lånekasse, med mindre vergen lar barnet selv få råderetten.

Et barn i fosterhjem må altså få hjelp av sine biologiske foreldre med foreldreansvar i forbindelse med søknader om lån og stipend, og foreldrene har da også rett til å råde over lånet og stipendet. Det er selvfølgelig forutsatt at midlene skal brukes til barnets beste.

I forhold til offentlige ytelser er det også vergen som må fremsette krav på vegne av barnet, og som har rett til å få ytelsene utbetalt til seg. Dette gjelder for eksempel barnepensjon. Vergen står fritt når det gjelder hvordan barnepensjonen skal brukes til beste for barnet, og kan velge å sette barnepensjonen inn på sin egen konto og ta ut og forbruke pengene etter hvert,

eller sette dem inn på barnets konto til sparing.

Nærmere om forvaltning av barnepensjon m.m.

Selv om hovedregelen er at den umyndiges midler skal forvaltes av vergen, gjelder likevel dette bare opp til et visst beløp. Dersom barnet har verdier over en viss størrelse, det vil si over 2 x folketrygdens grunnbeløp, som for tiden utgjør kr 85.245,-, skal dette forvaltes av fylkesmannen. Det er i den nye vergemålsloven innført meldeplikt for banker, skattemyndigheter og forsikringsselskaper m.v. til fylkesmannen, slik at dersom disse institusjonene blir kjent med at barnet har mer enn kr 170.490,-, på konto, skal det meldes fra om dette. Fylkesmannen har da plikt til å overta forvaltningen av midlene.

Det er ikke meldeplikt for beløp som er lavere enn dette beløpet.

Også i tilfeller der barnet har en konto med et lavere beløp enn 2 x grunnbeløpet, kan det være behov for å frata vergen forvaltningen av kontoen. Den nye vergemålsloven åpner for at dette kan skje dersom det foreligger særlige grunner. Det uttales i forarbeidene til den nye vergemålsloven (Ot prp nr 110 s 202) følgende: «Som eksempel på at særlige grunner kan tilsi at beløp under beløpsgrensen blir tatt til forvaltning, kan nevnes at et barn i fosterhjem får utbetalt en større pengesum, og vergen ikke bor sammen med barnet. I en slik situasjon vil det som regel være mer betryggende at midlene forvaltes av fylkesmannen enn av vergen.»

I tilfeller der barnets foreldre, i kraft av å være verge for barnet, mottar penger som egentlig skal komme barnet

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Astrid Haram tar opp barnevernfaglige spørsmål. Haram arbeider ved Advokatforum, et kontorfellesskap som består av 26 advokater. Astrid Haram har blant annet barnevern og barne- og familierett som sine spesialfelt.

Astrid Haram

til gode, for eksempel barnepensjon, forsikringsutbetalinger, arv, gaver eller annet, og det er grunn til å tro at foreldrene ikke vil forvalte midlene til beste for barnet, kan man altså be fylkesmannen om å overta forvaltningen av midlene. Det er ikke helt avklart i loven hvem som kan kontakte fylkesmannen om dette, men det må legges til grunn at både barnet selv, fosterforeldrene og barneverntjenesten kan henvende seg til fylkesmannen om dette.

Selv om både fosterforeldre og ansatte i barneverntjenesten er bundet av streng taushetsplikt vedrørende fosterbarnet, har man forsøkt å åpne for en større kommunikasjon om forhold rundt barnet, gjennom en ny bestemmelse i vergemålsloven § 59 (2), hvor det fremkommer at ansatte i barneverntjenesten kan gi nødvendige og relevante opplysninger til fylkesmannen uten hinder av taushetsplikten.

Fylkesmannens muligheter til å overprøve vergens avgjørelser

Det følger av den nye vergemålslovens § 17 at dersom barnet ikke er enig i vergens avgjørelser, kan barnet bringe saken inn for fylkesmannen. Fylkesmannen kan omgjøre vergens avgjørelse hvis det er grunnlag for det.

Når et barn er plassert i fosterhjem kan det noen ganger være vanskelig å få til et godt samarbeid med foreldrene. I noen tilfeller skjer det også at foreldrene misbruker barnets midler, ved for eksempel å ta ut pengene og bruke det på noe som ikke er til gagn for barnet. Både barnet selv, fosterforeldrene og barneverntjenesten kan melde fra til fylkesmannen om dette.

Fylkesmannen kan da reise sak for retten for å få fratatt den ene eller begge foreldrene vergeansvaret, og få oppnevnt annen verge for barnet.

Fratakelse av vergeansvar

Det følger av den nye vergemålsloven § 19 at hvis hensynet til barnets beste tilsier det, kan retten etter begjæring fra fylkesmannen eller fra den andre vergen frata en som har foreldreansvar, vergemålet. Dersom saken haster, og det er nødvendig å få en rask avgjørelse for å avverge vesentlig skade eller ulempe for barnet, kan fylkesmannen eller retten treffe midlertidig avgjørelse, jf vergemålsloven § 61.

Det må da oppnevnes annen verge for barnet. Også i andre tilfeller kan det være nødvendig å oppnevne annen verge for barnet, for eksempel i straffesaker hvor en av foreldrene eller begge er mistenkt for å ha utøvd vold mot barnet, og er inhabile som verger. Fylkesmannen må da oppnevne en midlertidig verge (setteverge), jf §§ 27 og 34 (2).

Fosterforeldre kan oppnevnes som verge for barnet

Når det skal oppnevnes verge for barnet, vil det ofte være naturlig å oppnevne en nær slektning av barnet. Om barnet har en langvarig og god fosterhjemsplasing, vil det heller ikke være noe prinsipielt i veien for å oppnevne en eller begge fosterforeldrene som verge.

Barnets råderett over egne midler

Dersom barnet har fått tilgang til egne midler, og ikke er i stand til å bruke disse på en fornuftig måte, er det

vergen som må gripe inn og overstyre dette. Det følger av vergemålsloven § 12 at vergen kan frata barnet rådgivningen over midlene. Fosterforeldrene eller barneverntjenesten har ikke noen myndighet til å gjøre dette. Dersom barnet er over 15 år, kreves samtykke fra fylkesmannen for å frata barnet rådgivningen.

Når barnet fyller 18 år, er det myndig, og styrer selv over sine midler og må selv ta ansvar for fornuftig bruk av sparepenger og andre midler.

Foreldre og verge kan åpne konto i barnets navn. Hvis foreldre/verge samtykker, kan også besteforeldre åpne sparekonto i barnebarnets navn. Tilbud om boligsparing for barn og ungdom er forbeholdt kontoinnehavere under 34 år, så kontoen må åpnes i barnets navn.

Barnet, som er kontohaver, disponerer og har råderett over sine midler fra fylte 18 år.

Verken foreldre/verge eller andre kan forhindre at pengene blir sløst bort på tull og tøys om pengene er spart opp i ungdommens navn.

Unge over 18 år må selv ta ansvar for at sparepengene brukes fornuftig. Men ved å gjøre ungdommen økonomisk bevisst og gi god informasjon om hva sparingen er øremerket for og hvilke konsekvenser uttak/innløsning, overføring o.l. vil gi, gir man ungdommen det beste beslutningsgrunnlaget.

Kontaktinformasjon:

Tlf.: 22 40 36 73/922 46 933

e-post: ah@advokatforum.no